

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הזאה על טהרו של מזבח

(נ"ח ב') (המשך משנה): (לאחר שגמר מתנות הקרנות) הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים.

(נ"ט א') מאי טהרו? אמר רבה בר רב שילא: פלגיה דמזבח (באמצע גובה כתלו), כדאמרי אינשי: טהר טיהרא (הצהיר הצהרים), והוי פלגיה דיומא.

מיתיבי: כשהוא מזה, אינו מזה לא על גבי האפר ולא על גבי הגחלים, אלא חותה גחלים אילך ואילך, ומזה.

אלא אמר רבה בר רב שילא: על גלויה דמזבח (בגגו), כדכתיב "וְכַעֲצָם הַשָּׁמַיִם לְטָהֵר".

תניא: חנניא אומר: בצד צפוני (של גג המזבח) הוא נותן (ההזאות). רבי יוסי אומר בצד דרומי הוא נותן.

במאי קמיפלגי? מר (חנניא) סבר פיתחא בדרום קאי¹ ומר (רבי יוסי) סבר פיתחא בצפון קאי².

דכולי עלמא מיהא, היכא דגמרן מתנות דקרנות, התם יהיב על גגו. מאי טעמא? אמר קרא: "וְטָהְרוּ וְקִדְּשׁוּ", מקום שקדשו (בקרנותיו) שם טיהרו (בהזאות).

שיטות הראשונים

באיזה צד בגג המזבח מזה: הרא"ש, פסק כחנניא, הסובר בצד צפון עומד ומחטא. וכדעת חכמים ששתי פרוכות היו, והחיצונה פרופה מן הדרום. **והרמב"ם** פסק כרבי יוסי, וכתב, "וחותה הגחלים והאפר שבמזבח הזהב הילך והילך עד שמגלה זהבו, ומזה מדם התערבת על טהרו שלמזבח שבע פעמים בצד הדרום, במקום ששלמו מתנות קרנותיו"³.

דין מעילה בדמים החיצוניים והפנימיים

(נ"ח ב') (המשך משנה): ושיירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון. ושל מזבח החיצון היה שופך (השייריים) אל יסוד דרומי. אלו ואלו⁴ מתערבין באמה (שבעזרה), ויוצאין לנחל קדרון, ונמכרין לגננין לזבל, ומועלין בהן (יש איסור ליהנות מהם בלא פדיון).

¹ וכי נפיק במערבית דרומית פגע (כיון שסובר שהיו שתי פרוכות, ופתח החיצונה בדרום), והתם לא יהיב ברישא חיטוי דקרנות כדאמרן, עד דנפיק למזרחית דרומית ויהיב, והדר למערבית דרומית לשמאל (כרבי עקיבא), משום דבהא איחייב ברישא כדאמרן לעיל, ומשם למערבית צפונית, צפונית מזרחית, והתם דגמריה לחיטוי יהיב שבע הזאות. רש"י.

² הלכך במזרחית צפונית מתחיל (כיון שלשיטת רבי יוסי פרוכת אחת בלבד היתה, והפתח בצפון. וממשיך לימין, לקרן מערבית צפונית, כרבי יוסי הגלילי), ובדרומית מזרחית מסיים, והתם יהיב להזאות. רש"י.

³ ואף שסובר הרמב"ם שהלכה כחכמים, ששתי פרוכות היו, והחיצונה בדרום. וראה בסוגיא קודמת, ובהערה שם. ופלוגתתם כאן תליא בפלוגתתם בסוגיא לעיל, דלרמב"ם דנקט לעיל כרבי יוסי הגלילי דגומר הזאת קרנות בדרומית מזרחית, גם כאן נותן על גג המזבח בצד דרומי. ולרא"ש שפסק כרבי עקיבא, שגומר הזאת קרנות בצפונית מזרחית, ממילא כאן נותן על גג המזבח בצד צפוני. מקורות: מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ד,ב). רא"ש (יומא, הל' סדר עבודת יוה"כ).

⁴ דמים החיצוניים והפנימיים הנשפכים על יסוד מזבח העולה, היו שותתין ונופלים מן היסוד על הרצפה. רש"י.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(נ"ט א') **תנו רבנן:** מועלין בדמים, דברי רבי מאיר ורבי שמעון. וחכמים אומרים: אין מועלין בהן.

(נ"ט ב') עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן (מאן דאמר מועלין, מדרבנן קאמר, לשלם קרן). אבל מדאורייתא (להוסיף חומש), אין מועלין בהן.

מנא הני מילי? אמר עולא: אמר קרא "לָכֶם"⁵, שלכם יהא.

דבי רבי שמעון **תנא:** "לָכֶפֶר", לכפרה נתתיו ולא למעילה.

ורבי יוחנן אמר: אמר קרא "הוא", לפני כפרה כלאחר כפרה. מה לאחר כפרה אין בו מעילה, אף לפני כפרה אין בו מעילה.⁶

(ומקשה) ואימא: לאחר כפרה כלפני כפרה, מה לפני כפרה יש בו מעילה, אף לאחר כפרה יש בו מעילה!

(ומתרץ) אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו.

שיטות הראשונים

האם המעילה בדמים מדאורייתא או מדרבנן: דעת **תוספות**, ו**תוספות ישנים**, דמעילה דדם הוי מדרבנן. ודעת **רבינו חיים**, דמעילה דדם הוי דאורייתא. לפי שבית דין מקדישין אותו קדושת דמים.⁷

מחלוקת התנאים אם מועלים בדמים: מבואר בגמרא, שמחלוקתם מדרבנן. אבל מדאורייתא, אין מועלין בהן, בין לפני כפרה ובין לאחר כפרה. דעת **תוספות** שמחלוקתם רק בדמים לאחר שיצאו לנחל קידרון. אבל במקדש, אין מועלין בדמים אפילו מדרבנן.⁸

ולהלכה, כתב **הרמב"ם** "כָּל דָּמֵי שְׁחִיטָה הֶקְדָּשִׁים - אין מועלין בו, בין לפני הכפרה בין לאחר הכפרה, עד שִׁיֵּצֵא לְנַחַל קִדְרוֹן. יֵצֵא לְנַחַל קִדְרוֹן - מועלין בו, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִמְכָּר לַגָּנוֹת, וְדָמֵי הֶקְדָּשׁ." וכתב **הראב"ד**, אותה מעילה אינה אלא מדרבנן. וכן דעת **המאירי**.⁹

⁵ ויקרא, פר' אחרי מות, יז,א: כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הוּא וְאֲנִי נֹתַתִּיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בְּנֶפֶשׁ יִכָּפֵר.

⁶ "כִּי הַדָּם הוּא בְּנֶפֶשׁ יִכָּפֵר", הוא כהויתו, לפני כפרה כלאחר כפרה, לאחר כפרה אין בו מעילה, דכיון שנעשית מצוותו, תו לא קרינן ביה קדשי ה'. רש"י.

⁷ וצריך לומר בשמעתין דקאמר לכולי עלמא מדאורייתא אין מועלין בו, היינו מדין מעילת קרבן; אבל אחר שבית דין הקדישו אותו, קתני בפרק ולד חטאת דמועלין בו ביצא לנחל קידרון, אפילו מדאורייתא. מהרש"א. מקורות: תוספות (נ"ט ב', ד"ה הוא לפני). ורבינו חיים (הו"ד בתוספות). תוספות ישנים (ד"ה עד כאן).

⁸ לפי שאין גוזרין גזרות במקדש. רש"י (במעילה). ולפי זה, אתיא מתניתין כרבי מאיר ורבי שמעון. דלדעת חכמים, בכל גווני לית ביה מעילה כלל. וכתב ב'ליקוטי הלכות', ואית מרבוותא (עיי' פירוש רבינו חננאל) דמוכח מיניהו קצת, דמפרשי דהאי ברייתא קאי אלפני זריקה. ולפי זה, אפשר דרק בההיא פליגי רבנן וסברי דאין בו מעילה כלל. אבל ביצא לנחל קידרון, גם הם מודים דיש בו מעילה מדרבנן (כדעת רבי ישמעאל בפ"ב דמעילה). ולפי זה אתיא מתניתין דידן כרבנן.

⁹ מקורות: תוספות (פסחים, כ"ב א', ד"ה מועלין בהן; וכן הוכיח ליקוטי הלכות מדבריהם כאן, נ"ט ב', ד"ה עד כאן). וראה רש"י (מעילה י"א א', ד"ה יצא). רמב"ם וראב"ד (הל' מעילה ב,יא). מאירי (נ"ט א', ד"ה דם).